

ком придатні для кліпу. А за допомогою мікрофона, підключеного до комп'ютера або вбудованого в мобільний телефон, MP3-плеєр чи диктофон, можна зробити досить якісні звукові записи. У мережі Інтернет існує багато підручників та матеріалів з рекомендаціями стосовно того, як, коли і чим краще знімати. Тож ми зосередимо увагу на організації відеозйомки та запису аудіоматеріалів.

Відеозйомка

Зйомка — один із найвідповідальніших етапів процесу створення кліпу, оскільки основним завданням оператора є показ сцени, що знімається, в найбільш виразному вигляді. Фактично зйомку кадрів кліпу, описаних у режисерському сценарії, можна проводити в будь-якій послідовності, оскільки в процесі монтажу кожен фрагмент займе своє місце. У той же час, знімаючи окремі кадри, необхідно уявляти собі майбутній кліп як єдине ціле, щоб усі кадри були чітко узгоджені один з одним, створювали відчуття існування зв'язку між місцем і часом дії. Звертайте увагу на композицію кадру, враховуйте напрям і швидкість руху об'єктів у фрагментах, що з'єднуються в результаті монтажу, стежте за тим, аби були вдалимими переходи між епізодами.

У випадку, якщо в процесі зйомки виявиться яка-небудь помилка або неув'язка в режисерському сценарії, відразу ж доведеться приймати рішення стосовно того, як їх позбутися. І хоча розвиток відео- та комп'ютерної техніки дозволяє з мінімальними витратами усувати дефекти й огріхи, допущені в процесі зйомки фрагментів фільму, проте доцільніше уникати їх виникнення, ніж пізніше витратити час на їх виправлення або навіть проведення повторної зйомки.

Наведемо основні правила, яких необхідно дотримуватися в процесі проведення зйомок.

- ◆ Включати і вимикати камеру слід плавно, щоб уникнути її можливого сіпання. Також потрібно пам'ятати про те, що зображення, яке коливається, викликає неприємне враження і стомлює глядачів. Тому украй бажано, щоб зйомка проводилася камерою, встановленою на штативі, — це забезпечує отримання стійкого кадру.

Здійснюючи зйомку ручною камерою без штатива, слід прийняти стійку позу (наприклад, розставити ноги на ширину плечей), твердо тримати камеру в руках, не допускаючи розгойдування і зайвих рухів — інакше зображення буде нестійким.

- ◆ Рух — одна з важливих складових фільму, тому потрібно уникати статичних кадрів. Проте основне правило зйомки, якого слід завжди дотримуватися, полягає в тому, що рухатися повинні об'єкти зйомки, а не камера.
- ◆ У більшості випадків горизонтальна вісь кадру повинна бути паралельною лінії горизонту. Проте з метою отримання спеціальних візуальних ефектів горизонтальну вісь кадру можна розташувати під будь-яким кутом по відношенню до лінії горизонту, і навіть більше того — постійно змінювати, наприклад шляхом похитування або обертання камери навколо оптичної осі об'єктива (імітація похитування на борту корабля або імітація обертання літака, що увійшов у штопор). Повернувши камеру на 90° (уздовж оптичної осі об'єктива), можна створити умови для безпечної зйомки «небезпечного сходження» актора по вертикальній поверхні стіни.
- ◆ Щоб глядачі встигли сприйняти побачене, зазвичай потрібно від 2 до 4 секунд. Статичні кадри тривалістю понад 4 секунди стомлюють їх. Щоб постійно тримати увагу глядачів, слід або показувати все нові кадри, або, значно збільшуючи тривалість демонстрації, змусити їх вдивлятися в деталі, аби повніше сприйняти смислове навантаження.

Центром уваги в кадрі зазвичай є рухомий об'єкт, оскільки саме на нього глядач звертає свій погляд у першу чергу. У статичному кадрі центр уваги доцільно розташовувати в його центральній частині.

У разі зміни масштабу зйомки рухомого об'єкта стежте за тим, щоб центр уваги зміщувався в кадрі не більше ніж на $1/3$ його ширини і/або висоти.

- ◆ Зйомку розмови двох людей слід проводити так, щоб послідовно чергувалися між собою правий профіль першого співбесідника з лівим профілем другого (або навпаки). Цього принципу необхідно дотримуватися навіть тоді, коли співрозмовники мовчать. Якщо його порушити, глядач, скоріш

за все, буде введений в оману відносно того, хто і з ким веде діалог, оскільки на екрані відобразатимуться два профілі, спрямовані в один бік.

Порушити це правило зйомки має сенс тільки у випадку, коли кадр починається з показу однієї людини, а закінчується показом її співрозмовника. У такому разі глядач зможе легко скласти повну картину взаємного розташування співбесідників, а також простору, що їх оточує.

За наявності в кадрі великої кількості людей має сенс час від часу за допомогою крупніших планів показувати їх розташування один відносно одного, і лише після цього відтворювати діалоги між людьми із використанням середніх або крупних планів.

- ◆ **Перехід від яскравого кадру до темного (або навпаки) зазвичай слід здійснювати поступово, оскільки для адаптації людського ока потрібен певний час. Тим паче, що миттєвий перехід від дуже темного до яскравого кадру може навіть викликати у глядачів больові відчуття.**

Якщо за сценарієм необхідно на чомусь акцентувати увагу глядача, то застосовувати швидку зміну яскравості можна, проте зловживати цим прийомом не варто.

- ◆ **Плануючи знімальний процес, необхідно заздалегідь подбати про дотримання одноманітності колірних і тональних гамм в кадрах однієї сцени.**
- ◆ **В абсолютній більшості випадків не слід змінювати напрям руху об'єкта в окремих кадрах сцени на протилежний. У разі, коли зміна напрямку руху все ж таки необхідна, вам, щоб не заплутати глядачів, доведеться запланувати зйомку проміжних перехідних кадрів.**

Перехідні кадри можна зняти таким чином. Кадр 1: людина біжить зліва направо (ракурс зйомки — збоку); кадр 2: людина біжить прямо на камеру, останній «кадрик» цього кадру знімається в той момент, коли вона досягає камери (ракурс зйомки — спереду); кадр 3: людина біжить в напрямку від камери (ракурс зйомки — зі спини); кадр 4: людина біжить справа наліво (ракурс зйомки — збоку). У разі, коли знімаються перехідні кадри, можуть змінюватися ракурс зйомки

і положення камери, але ніяк не реальне положення в просторі і напрям руху об'єкта.

- ◆ Завжди пам'ятайте про те, що коли змінюється план зйомки, істотно змінюється лінійна швидкість руху об'єкта, що в цей момент перебуває в кадрі, причому чим ближче об'єкт зйомки розташований до камери, тим сильніше в процесі зйомки може змінитися її план, і навпаки.

Так, скажімо, середній план зйомки дуже швидко, після одного-двох кроків актора у напрямку до знімальної камери, може перерости у крупний. Проте якщо актор знаходиться на такій відстані, що його доводиться знімати загальним планом, план зйомки практично не зміниться навіть після десятка кроків. Тому у разі зйомки фрагмента кліпу, що складається з кадрів, знятих із застосуванням різних планів, слід враховувати, що тривалість руху об'єкта, який при цьому знімається, в різних кадрах повинна бути приблизно однаковою.

- ◆ Нерідко послідовний перехід між градаціями планів зйомки виявляється занадто затягнутим за часом і разом з тим перескакування через ступінь градації є надмірно швидким (наприклад: «крупний–загальний»).

Тому найбільш прийнятною є така зйомка, коли суміжні кадри, що сполучаються, зняті в одній градації плану зйомки (наприклад, «середній–середній») або коли градації суміжних кадрів відрізняються один від одного на одну ступінь (наприклад, «середній–крупний» або «загальний–середній»). Пам'ятайте про те, що збільшення тривалості відображення плану дозволяє згладити перехід між кадрами, знятими із застосуванням різних планів.

Підготуйтеся до проведення зйомки, виконавши перед самим її початком такі процедури:

- ◆ повністю зарядіть основну і запасні акумуляторні батареї знімальної камери;
- ◆ підготуйте носії інформації;
- ◆ очистіть об'єктив камери від частинок пилу;
- ◆ підготуйте необхідні об'єктиви і світлофільтри;
- ◆ встановіть штатив і закріпіть на ньому камеру.

Носії інформації (касети, диски, флешки) слід зберігати в сухому, прохолодному та захищеному від прямого попадання сонячних променів місці, а відеокасети на додаток до цього ще й далеко від джерел електромагнітного випромінювання.

Зйомка людей

Основне правило, якого слід дотримуватися під час зйомки людини (актора), полягає у тому, що слід відображати найхарактерніший, невимушений вираз її обличчя, природні рухи і пози. У разі зйомки крупним планом різкість слід наводити, орієнтуючись на очі людини. Для того щоб її обличчя на екрані мало природний вигляд, слід використовувати переднє, верхнє і бічне освітлення, стежачи за тим, щоб воно було розсіяним і не дуже яскравим. Затінений бік обличчя чи взагалі усієї постаті бажано підсвітити пасивним джерелом світла — розсіюючим відбивачем. Це може бути біла матерія, аркуш білого паперу або кусок фанери, пофарбований сріблянкою.

Використовуючи об'єктив із нормальною фокусною відстанню, уникайте надмірного наближення до актора, оскільки це призведе до спотворення його розмірів і форми (центральна частина отриманого зображення виглядатиме занадто опуклою).

Зйомка інтер'єрів

У разі зйомки інтер'єрів приміщень важливе значення має напрям і потужність освітлення та точка зйомки. Слід уникати попадання в кадр освітлених вікон і ламп, які світяться, оскільки на зображенні навколо них з'являться світлові ореоли. Для уникнення візуальних спотворень геометричних розмірів знімальну камеру слід установити так, щоб оптична вісь об'єктива була перпендикулярною до площини стіни.

Зйомка будівель

Дуже часто тлом під час зйомок слугують будівлі. Фільмування і в цьому разі має певні особливості. Зокрема, зйомку будівель потрібно вести за умови бічного освітлення, тому що тіні, які при цьому виникають, рельєфно виділяють архітектурні деталі — вікна, двері, карнизи, колони, різного роду прикраси.

За потреби показати об'ємність будівлі її зйомку слід проводити не фронтально, а дещо збоку.

Зазвичай знімальну камеру встановлюють таким чином, щоб оптична вісь об'єктива була перпендикулярною стіні будівлі. Таке розташування камери в більшості випадків аналогічне куту огляду, під яким людина дивиться на будівлю. Недотримання цього правила призведе до спотворення зображення будівлі — вона буде показана в перспективі. Так, якщо об'єктив камери підняти вгору, то здаватиметься, що вертикальні лінії будівлі поступово сходяться вгору в одній точці, а стіна виглядатиме заваленою назад.

З іншого боку, якщо потрібно імітувати нахил голови людини, то подібний нахил об'єктива камери буде абсолютно обґрунтованим і зрозумілим глядачеві (наприклад, коли людина повинна схилитися над документами, що лежать на столі, або ж подивитися на циферблат годинника, встановленого на фасаді будівлі).

Зйомка пейзажів

Зйомку в природних умовах (тобто поза межами приміщення) найкраще проводити у безхмарний день на світанку або раннім вечором (влітку — після 16:00), коли світлотіньові контрасти незначні. Хороші результати можна отримати, коли промені світла падають під кутом 45–60° до оптичної осі об'єктива. Стежте за тим, щоб лінія горизонту була паралельною горизонтальній осі кадру.

Зазвичай пейзажі, відзняті із застосуванням загального плану, виходять невиразними. Для їх зйомки рекомендується використовувати середній або крупний план.

Зйомка панорам

Спосіб зйомки, за якого знімальна камера обертається навколо своєї вертикальної осі або нахиляється вгору чи вниз, повертаючись навколо своєї горизонтальної осі, дозволяє отримувати панорами — кадри з кутом зображення понад 100°. Застосовується панорамування з метою демонстрації великих просторів перед знімальною камерою або ж для супроводу поглядом рухомих об'єктів. Одним із важливих показників, що визначають якість панорамної зйомки, вважається її плавність руху.

У випадку, коли під час проведення панорамної зйомки руху автомобіля, що наближається, камера встановлена на прямій ділянці

дороги, то спочатку його розміри в кадрі збільшуватимуться, а потім, у міру віддалення від камери, почнуть зменшуватися. Проте якщо автомобіль рухається по уявному кільцю, а знімальна камера встановлена в центрі цього кільця, то під час перегляду фрагмента, відзнятого середнім або крупним планом, може скластися враження, що камера рухалася паралельно з автомобілем, причому з тією ж швидкістю.

Слід враховувати ту обставину, що наявність простору перед об'єктом, який рухається, створює враження, що попереду шлях, яким цей об'єкт має пройти, а простір позаду об'єкта створює враження вже пройденого шляху.

Отже, під час панорамної зйомки руху якого-небудь об'єкта камеру слід позиціювати таким чином, що б цей об'єкт не упирався в той бік кадру, в напрямку якого він рухається, тобто в кадрі перед рухомим об'єктом завжди слід залишати трохи простору. Виняток може становити зйомка моменту фінішу.

Зйомка віддалених об'єктів

У разі роботи з віддаленими об'єктами окрім них самих ми знімаємо ще й атмосферу, яка розділяє знімальну камеру та об'єкт зйомки. У такому разі одними з чинників, що знижують видимість і чіткість об'єктів, є присутні в атмосфері частинки пилу чи води. Для зниження їх впливу можна використовувати різного роду світлофільтри, проте слід враховувати той факт, що світлофільтри змінюють точність відтворення кольорів.

Навіть, здавалося б, прозоре повітря може підносити сюрпризи. Як відомо, у теплого і холодного повітря різні коефіцієнти заломлення світла. Тому взаємне конвекційне перемішування теплого і холодного повітря приводить до появи в атмосфері областей з коефіцієнтом заломлення світла, що постійно змінюється. У разі зйомки об'єктів, які перебувають на невеликій відстані від знімальної камери, зміна цього коефіцієнта практично непомітна, проте вона значно впливає на оптичне відображення віддалених об'єктів, причому чим далі вони розташовані, тим суттєвішими є візуальні спотворення їхніх зображень.

Слід зазначити, що роздільна здатність абсолютно всіх об'єктивів обмежена, тому об'єкти, розташовані на досить великій відстані від камери, завжди будуть трохи розмитими. Наскільки сильно,

залежить, по-перше, від властивостей матеріалів, з яких виготовлено ці об'єктиви, а по-друге, від особливостей заломлення в них променів світла.

Організація звукозапису

Сучасний стан розвитку технічних засобів дозволяє здійснювати озвучування кліпів як у процесі зйомки, так і під час монтажу. Проте на практиці озвучування під час монтажу має сенс виконувати тільки тоді, коли в процесі зйомки не вдалося якісно записати звук, а також у тих випадках, коли потрібно додати дикторський текст, музичний супровід або звукові ефекти. Потрібні звуки ви можете записати самостійно або вибрати у бібліотеці звуків.

Дуже рідко у фільмі присутня тільки мова. Для забезпечення більшої правдоподібності у кліпи додаються різні шуми — шерехи, кроки, скрип. Не забувайте про це, особливо коли створюєте окремо відеоряд, а потім накладаєте на нього спеціально записаний звук. Пам'ятайте, що до кожної картинки на екрані повинен бути підібраний музичний фрагмент, відповідний їй за настроєм і ритмом. Стежте за справністю вбудованого в камеру мікрофона, оскільки за його допомогою в процесі зйомки фіксуються фонові шуми і звуки, а саме вони сприяють створенню у кліпі атмосфери реальності подій.

Запис власної музики та вокалу

Найбільше проблем виникає під час запису голосу — мовного супроводу або вокалу. Тож наведемо кілька порад щодо організації його запису на комп'ютері.

- ◆ Якщо ви записуєте самого себе, то для об'єктивного сприйняття прослухайте звук не наживо, а в записі. Обов'язково встановіть мікрофон так, щоб під час запису бачити індикатори.
- ◆ У будь-якій ситуації вашими кращими порадиниками повинні бути власні вуха. Цілком і повністю покладайтеся на свій слух і свій смак. Щось не подобається — перезапишіть!
- ◆ Пам'ятайте, що мікрофон сприймає не лише голос, а і навколишні звуки (наведення і шуми). Щоб уникнути наведень, вимкніть у приміщенні лампи денного світла.

- ◆ Мікрофон розверніть у бік, протилежний джерелу найсильнішого шуму.
- ◆ Не забувайте, що з імовірними перешкодами краще боротися до початку запису!

Основна проблема, з якою доводиться стикатися під час запису вокалу, — це звучання проривних приголосних (б, п, д, т, г, г', к) та шиплячих звуків. Деякі з цих проблем можна вирішити, належним чином розташувавши мікрофон.

- ◆ Попросіть вокаліста під час співу тримати мікрофон приблизно на відстані 15 сантиметрів від рота і в жодному разі не співати прямо у мікрофон.
- ◆ Якщо це вертикальний мікрофон, направлений зверху вниз, розташуйте його трохи вище за лінію рота співака, приблизно на лінії носа.
- ◆ Якщо мікрофон встановлено традиційно, розташуйте його трохи нижче за лінію рота, приблизно на лінії підборіддя.
- ◆ Якщо вокаліст звик співати, тримаючи мікрофон впритул до рота, підіть на хитрість: установіть додатковий, бутафорський, мікрофон, що слугуватиме бар'єром між виконавцем і звукознімачем.
- ◆ Проникненню у відеоряд вібраційних шумів, що виникають у результаті тупотіння ногами, перешкоджає підвіска мікрофона типу «павук» (мікрофон нібито розміщено «на розтяжках»).
- ◆ Запобігти задуванню мікрофона допоможе поп-фільтр (спеціальний екран). Його можна виготовити самостійно, натягнувши шматок жіночих колготок (у три-чотири шари) на дротяний каркас або п'яльця для вишивання. Такий фільтр потрібно розташовувати на відстані чотирьох пальців від мікрофона і чотирьох пальців до вокаліста.

Загальний порядок створення аудіозапису має бути таким.

1. Запишіть кілька варіантів аудіодоріжки.
2. Виберіть із них найкращий, проте інші поки що не видаляйте.
3. Знайдіть у вибраному дублі невдалі місця.
4. Замініть фрагменти запису, якість яких вас не влаштовує, більш вдалимими фрагментами з інших дублів.